

Ladislav Babić

Okvir u kojem živimo

Nedavno, u razgovoru sa netom diplomiranim novinarom dotakosmo se poezije. Izrecitirah mu stih ili dva poznate pjesnikinje, našto je on samo blijedo pogledavao. Dakako, ne mora svatko biti „poetski vudren“ ali me ipak začudilo, s obzirom da se radilo o vrlo poznatoj pjesmi. „Jesi li čuo za [Desanku Maksimović](#)“ – upitah, očekujući potvrđan odgovor – čovjek neke stvari i ličnosti mora poznavati makar i površno, čak ako im nije čitao djela. Bilo stoga što ga nisu zanimala, ili naprosto zato jer ne možeš baš sve pročitati, ma radilo se i o Desinoj poeziji. Slegnuo je ramenima uz niječni odgovor. „Ne znaš za najpoznatiju pjesnikinju bivše države?“ zaprepastih se, ne shvaćajući da mu je nepoznata ova dobitnica Vukove, Njegoševe, AVNOJ-eve, Sedmojulske, Zmajeve, nagrade „Mlado pokoljenje“ i niz drugih priznanja za svoj književni rad, našto me je odmah ohladio nelagodno se pravdajući, uvidjevši moje zaprepaštenje: „Mi o njoj u srednjoj školi nismo ništa ni čuli ni učili“. Krivo bismo prema tome prosudili inače inteligentnog mladića, dapače – literarno vrlo talentiranoga – kad bismo ga optužili za svjesnu pogrešku sistema koji ga je obrazovao. Od riječi Srbin, preko ćirilice, jezika, srpske kulture, umjetnosti i znanosti, sve je bilo prokazano kao antihrvatsko, a u funkciji hrvatskog nacionalizma zakrinkanog lažnom maskom domoljublja. Gledate li kojim slučajem emisiju „TV kalendar“, Kosovčevog baštinika na uredničkoj poziciji kome ni Jure Francetić nije sporan - „jer mu se još

uvijek u središtu Slunja pale svijeće i lampaši“ - mogli ste zamijetiti da se sem Nikole Tesle praktički uopće ne spominju srpski velikani. Njih za urednika emisije – a kako ta emisija godinama biva uređivana u istom stilu, jasno je da ne samo za njega – uopće nema. Oni kao da ne postoje! Eto, primjerice, o Desanki postoje na Wikipediji prikazi na „srpskom“, „srpskohrvatskom“, slovenskom, makedonskom – čak i na nekim stranim jezicima - ali ni riječi nema na „hrvatskom“! Valjda je to osveta ovostranih nacionalista zbog njenog potonuća u onostrane nacionalističke vode potkraj svoga života, tako da ste čak i obavijest o njenoj smrti morali tražiti mikroskopom po hrvatskim medijima. Vrijeme će pokazati – većini dakako, s obzirom da je manjini to odavno jasno – da su upravo ovakvi stavovi, bivajući u svom kvazidomoljubulju ponajviše antihrvatski, nanijeli najveću štetu Hrvatima i njihovoj kulturi. No, već više od dvadeset godina hrvatske elite prosperiraju na ovakvim stavovima stvarajući iskrivljenu sliku i o srpskom i o vlastitom narodu. Hoće li ponovno doći vrijeme kada ćemo pjesmu

Nemoj mi prići

Ne! Nemoj mi prići.

Hoću izdaleka da volim

Tvoja oka dva

Sreća je lijepa samo dok se čeka

Dok od sebe samo nagovještaj da.

Ne, nemoj mi prići

Ima više draži ova slatka strepnja

Čekanje i strah

Sve je ljepše dok se traži

O čemu se tek po slutnji zna.

Ne, nemoj mi prići!

Čemu?

Izdaleka samo sve kao zvijezda sja

Izdaleka samo divim se svemu

Ne, neka mi ne priđu oka tvoja dva!

moći generaciji mojeg sugovornika i njegove djece podvaliti kao genijalno djelo „hrvatske“ „pjesnikinje“ Silverije Prodan? Knjigoljupcima je odmah jasno kako je to sramni plagijat - [objavljen](#) još 2007. godine u panorami suvremenog bužetskog pjesništva „Bužeštice“ - poznate pjesme Desanke Maksimović „Strepnja“, napisane još 1922 (25?). godine:

Strepnja

*Ne, nemoj mi prići! Hoću izdaleka
Da volim i želim oka tvoja dva.
Jer sreća je lepa samo dok se čeka,
Dok od sebe samo nagoveštaj da.*

*Ne, nemoj mi prići! Ima više draži
Ova slatka strepnja, čekanje i stra`.
Sve je mnogo lepše donde dok se traži
O čemu se samo tek po slutnji zna.*

*Ne, nemoj mi prići! Našto to, i čemu?
Iz daleka samo sve k`o zvezda sja;
Iz daleka samo divimo se svemu.
Ne, neka mi ne priđu oka tvoja dva.*

Besprizorna prijestupnica – jer plagijat je kazneno djelo, za koje nisam čuo da je odgovarala – prisvojila je Desankinu pjesmu uz „sitne“ izmjene (ijekavizacija uz preraspodjelu strofa i neke sitne promjene te izbacivanje „srbizama“) bez da je trepnula, pravdajući se nakon otkrivenog zločina kako je moguće da je tu pjesmu nekoć pročitala te joj se toliko urezala u pamćenje da ju je kasnije zapisala u bilježnicu kao svoju! Ni izdavač, ni recenzenti, ni urednik navodno nisu u svom kroatističkom zanosu prepoznali drsku krađu. Jasno da jesu, no bi li je prepoznao moj sugovornik s početka teksta, zajedno sa tisuće njemu slično obrazovanih dječaka i djevojčica koji nikada nisu čuli za poznatu poetesu?

Vrijednosti u hrvatskom društvu, ali i ne samo u njemu, izvrnute su naglavačke. Prije je pravilo negoli rijetkost da se u ostvarenju svojih ciljeva – a oni su među ljudima koji preziru materijalističku filozofiju prvenstveno materijalni – dozvoljeno služiti svim, za moralnog čovjeka neprihvatljivim sredstvima. Prevladala je filozofija pragme upotpunjena makijavelizmom i poznatom američkom maksimom - „ako ih ne možeš pobijediti, pridruži im se“. Ljudi se pri uspinjanju po društvenoj ljestvici stupnjevanoj uglavnom pridobijenim bogatstvom kojemu izvor nije niti bitan, služe svim mogućim trikovima, prijevarama, preobrazbama, zakrinkavanjima i ne rijetko zločinima najgore vrste, odbacujući što dalje od sebe - kao nepotrebni, ograničavajući teret - sve humanističke vrijednosti. Mijenjati stavove preko noći, postalo je – ne dokaz da je čovjek sposoban mijenjati se u pozitivnom smislu, pod utjecajem argumenata, učeći na vlastitim greškama – već dokaz beskrajne lakoće njegovih transformeskih sposobnosti vođenih samoljubivim egoizmom. Ne samo da vlastita (ne)djela ne doživljavaju pogrešnima, već i pojmovi u takvim pragmatičnim, makijavelističkim postupcima, gube svoje uobičajeno značenje i vrijednost. Preobrazba ljudi praćena je i promjenom njihova rječnika, tako da mnogi, odgojeni u takvom okružju, zaista ni ne zamjećuju da čine pogrešne stvari. U tome svakako prednjači politika uz asistenciju sluganskih medija, dok temelje moramo tražiti u degeneriranom obrazovnom sistemu koji je izgubio svoju odgojnu funkciju. Prvenstveno onu humanističku, jer „odgajanje“ djece za vitlanje zastavama i ćurlikanje himni baš i nije neki poduhvat višeg etičkog značaja.

Mnogima je još u sjećanju presuda Predragu Matvejeviću zbog teksta „[Naši talibani](#)“ radi kojega je osuđen na zatvorsku kaznu od pet mjeseci, s rokom kušnje od dvije godine. Osjetio se oklevetanim jedan moralno minorni tip kome je Matvejević zbog njegovih ratnohuškačkih i šovinističkih stavova pridjelio atribuciju iz naslova članka. Doduše, ne tako direktno, ali ga spominje po njegovim (ne)djelima. Nije toliko zabrinjavajuće ako se mamlaz osjeti uvrijeđenim kad mu u lice sasujete istinu (a prije tog članka je dotični više puta prozivao tuženoga kao odnarođenog tipa, spominjao „njegove jugoovisničke mrakobjesove“ i slične gluposti), koliko to da je pravosuđe države koja se od svog osamostaljenja neprekidno nabacivala atribucijom „pravne“, stalo na njegovu stranu. Tek golemi pritisak domaće i svjetske kulturne javnosti, uz Matvejevićevo odbijanje da napiše žalbu na tako apsurdnu presudu, doprinjelo je odluci Vrhovnog suda RH kojom ovaj – mislite ukida kaznu? Ne, već se iz veće nedaće koja je snašla hrvatsko pravosuđe negoli Predraga Matvejevića izvlači [saopćenjem](#) kako se, zbog isteka zakonskih rokova *"Uvjetna osuda... Predragu Matvejiću više ne može opozvati, a bez njezina opoziva nema mogućnosti izvršenja zatvorske kazne"*. Tako su, barem prema Vrhovnom sudu i vuk (P.M.) sit i ovce (hrvatsko pravosuđe u čijim arhivima se Matvejević vodi kao osuđivana osoba) cijele!

Jedan od novijih slučajeva javnog tonuća svih moralnih vrijednosti je slučaj „*Finih mrtvih djevojaka*“ (samo na kazališnim daskama, dakako), kazališnog komada koji je trebao biti postavljen na pozornici teatra „Gavela“ iz Zagreba u režiji Olivera Frljića. Zbog plakata kojim se najavljuje predstava koja tematizira lezbijske odnose (među ženama, dakako) [pobunili](#) su se pravovjerni kršćani i muslimani – točnije, vjerske zajednice koje si uzimaju pravo govoriti u njihovo ime. Plakat naime vrijeđa njihove vjerske osjećaje, što god oni bili i kako god se u praksi zaista provodili. Njih je zasmetao prikaz Djevice Marije (po svim znanstvenim spoznajama nikako nije mogla biti djevica, barem ne po Kristovu rođenju) koju odostrag grli njena partnerica prebacujući joj jednu ruku preko grudi. Možemo samo zamisliti kako li ih tek „vrijeđa“ konkretna lezbijska veza, kad su se već digli na zadnje noge zbog komada oslikanog papira. Pošto se Hrvati gotovo smatraju izabranim katoličkim narodom, a žive s ove strane predziđa kršćanstva i ostali blablalba, jelte, odmah su se političari na čelu sa zagrebačkim

gradonačelnikom pobjegli za glasove svoje izborne baze. I izvršili pritisak da se plakat povuče, što je samo drugo ime za cenzuru. Cenzuru, na koju su se toliko ostrvljivali osuđujući je kao veliko zlo bivše države i jedan od ključnih dokaza njene nedemokracije. Svi ti veliki Hrvati – uključivo direktora „Gavele“ i cijeli glumački ansambl - plašljivo su podvukli rep bez i riječi protesta ili negodovanja a kamoli odlučnosti da pokažu kičmu koju, kako se pokazalo, niti nemaju. Osim Frljića, dakako, koji je demonstrativno odbio daljnu suradnju sa ovakvim ansamblom.

Kad smo već kod hrvatskog „pravovjernog“ katoličanstva i njegovog odnosa prema spolnim pitanjima, nije na odmet sjetiti se „duboko moralnog“ [postupka](#) bivšeg ministra turizma Bajsa koji je svojevremeno podržao restriktivni HDZ-ov zakon o umjetnoj oplodnji. „Ništa u tome ne bi bilo sporno da se nekoliko mjeseci prije njegova tada nevjerenčana supruga nije podvrgnula tom zahvatu. Ministar Bajsa podigao je ruku da zabrani ono što je sam napravio.“ Kad su novinari od njega zahtijevali obrazloženje ove paradigme dvoličnost (ili stranačke poslušnosti?) oštro im je zaprijetio sudom objave li bilo što o tom slučaju. Jer on kao zna svoja prava – misleći valjda o pravima na dvoličnost – koja će svaki sudija uzeti u obranu. Eto, kakvi licemjerni dvoličnjaci - da o drugim njihovim karakteristikama ne govorim jer, eto, oni znaju svoja prava, pa bih mogao nadrapati – donose zakone ove države.

Čovjek se naprosto snobira nad moralnim kaosom u glavama nekih ljudi. Slučaj Mamić i njegovo grubo vrijeđanje ministra Jovanovića, ali i svih Srba, na nacionalnoj osnovi, je svima poznat. Njegovo puštanje iz pritvora - uz svu ostalu kamarilu, možete lako pretpostaviti kakvog svjetonazora - [dočekao](#) je Tofko Dedić Toti, selektor Romske reprezentacije Hrvatske, ali i – o apsurdna - predsjednik *Svjetske organizacije Roma za borbu protiv nasilja i netolerancije!* Njegovi roditelji su navodno preživjeli logoraši Jasenovca, pa je strašnija od činjenice da im sin slaveći dočekujeće oslobođenje jednog šovena, samo ona da isti može vršiti bilo kakvu funkciju usmjerenu na borbu protiv netolerancije i nasilja (po kojem je Dinamov izvršni predsjednik također bio poznat). Čovjek je prisiljen upitati se jesu

li mu njegovi roditelji zaboravili pričati s kojih su to razloga završili u ustaškom logoru, iz kojeg su valjda samo „božjom voljom“ spasili glavu. Eto, ruku pod ruku koračaju neuspjesi državnog obrazovnog sustava s onima sasvim familijarne prirode. Bezbroj je takvih devalvacija moralnih vrijednosti, najočitijih u politici, od kojih tek ilustracije radi spomenusmo nekoliko slučajeva, danas prisutnih kako u javnom tako i u zasebnom, privatnom životu. A „demokratska“ publika (sasvim nezrela za bilo kakve stvarne demokratske procese, jer oni podrazumijevaju i određenu dozu humanizma, kritičnosti i samopoštovanja koja istoj fali) se uglavnom zabavlja, istovremeno na farsičnim izborima kojima je cilj tek formalno ovjeriti kvazidemokratski poredak, birajući objekte svoje zabave na najviše državne funkcije. Nakon čega, poslije izvjesnog vremena, ponajčešće jadikuju. Možda sve to i nije toliko čudno, shvatimo li da ustvari izabiru sebi slične.

Nije samo nacionalizam zatrovao duše ljudi (ne jednom se upitah – retorički, dakako, jer je ishod sasvim izvjestan - bi li zakleti šovinisti odbili transplantaciju organa ili transfuziju krvi od čovjeka „drukcijih krvnih zrnaca“, ako bi im o tome ovisio život?). Nedostatku kriterija kumuju mnogi faktori koje bismo mogli sintetizirati riječju – okvir. Naravno da nije riječ o okviru neke slike, već o okviru u kojem živimo. Život na neki način također možemo shvatiti dinamičkom slikom koja se neprestano mijenja, ostajući kroz duge povijesne periode ograničena društvenim okvirom kojega su najčvršća okosnica ekonomski odnosi. Svi drugi međuljudski odnosi i dozvoljene slobode njihovih manifestacija uvjetovani su jednom konstantom – očuvanjem postojeće raspodjele ekonomske moći vladajućih elita. Unutar tog okvira, vodeći računa o spomenutom ograničenju, razvija se živa interakcija na društvenom, kulturnom, umjetničkom, znanstvenom, sportskom, vjerskom i inim poljima ljudske djelatnosti. Naravno da postoji i povratna reakcija rezultata tih odnosa na strukturu rama; on pokazuje izvjesnu elastičnost prilagođavajući se tako dugo dok nije bitno ugroženo spomenuto ekonomsko ograničenje, kad naprosto puca. Okvir u kojem većina društava na Zemlji danas obitava je liberalno kapitalistički i on dozvoljava masu sloboda – formalnih i stvarnih – tako dugo dok ne postanu opasnost po njegovo očuvanje. Često se one upravo ciljano dozvoljavaju kako bi se skrenula pažnja pučanstva s najbitnijih egzistencijalnih problema, a to su – osim onog „poda se“, na koje se uslijed

prevladavajućeg biološkog nagona održanja vrste baš ne može previše utjecati – još „u se“ i „na se“. Čovjek je prinuđen svoje vlastito djelovanje prilagoditi gabaritima koje mu okvir pruža, a u spomenutom slučaju prevladava najobičnija darvinistička borba za opstanak. Nju potiču ne samo konkretni životni problemi sa kojima se ljudi susreću, već se ona i teorijski obrazlaže kao najpoželjnija jer – navodno – održava vitalnost društva. Moćni vladaju, slabiji se saginju a najslabiji propadaju. Cijela intelektualna mašinerija vladajuće elite nastoji na raznorazne načine ucijepiti ljudima tu „istinu“ u glavu. Od sporta, preko kulture do znanosti, bitni su samo uspjesi koji vas bacaju na vrh, u krug pobjednika, koji onda dobivaju dobrohotnu pažnju i novčanu stimulaciju vladajućih. O manje uspješnima se rijetko čuje – bitna su samo mjesta na pobjedničkom postolju života – dok onim neuspješnima plijene imovinu, blokiraju račune, nude mizernu socijalnu pomoć ili ih naprosto bacaju na ulicu. U takvim „takmičarskim“ uvjetima mnogi su spremni prekršiti najosnovnije moralne norme samo da bi se održali, da ne bi propali, ali bome i da bi se popeli iznad položaja koji zaista svojim kvalitetima (intelektualnim, radnim i etičkim) zavrijeđuju. Kako ipak ne živimo baš u barbarstvu, čovjek smišlja premnoge načine da postigne svoj cilj. Od služenja lažima, mijenjanja značenja pojmovima, licemjerja, dvoličnosti, nepotizama, korupcije, šovinizama, rasizama, vjerskih i spolnih netrpeljivosti, lažnog moralizma pa i agresivnog odnosa prema sugrađanima, a sve to zamotano prikrivanja radi, u tanki, prozirni celofan civiliziranosti. Jer, negdje u dubini duše i mangupi znaju da čine krive i društveno neprihvatljive stvari. Ovo posljednje dakako u odnosu na neki teorijski društveni moral kojim se društva zaogrću kao alibijem, da bi se često prikrilo što se ustvari stvarno zbiva pod ovim štitom. Stoga je i moguće da, uz sve progresivne zakone, zajednica u praksi funkcionira kao trulo društvo čiji članovi se samoobrazuju kako što efikasnije i bezbolnije pronaći rupe u njima, a tek manji dio društva upozorava na degradaciju morala i ljudskosti.

Primjer stvarne prilagodbe truleži društva, mada posjeduje elemente koji rade na njegovoj razgradnji te je s tog gledišta pozitivnog karaktera, je i feministički pokret koji unatoč naprednim stavovima za koje se zalaže, nije u stanju shvatiti da se ne bori za stvarnu već samo kontekstualnu ravnopravnost žena i muškaraca. Upravo toliku koliku im to sustav dopušta. Čak je mnogima nedostupno zapažanje

da su prisiljene u novonastalim uvjetima ponovno ostvarivati svoja prava odavno izborena u omrznutom „mraku“. Njihova borba u suštini je tek prilagodavnje sustavu koji im je oduzeo već izborene slobode. Mnoge feministkinje ne shvaćaju da tek promjena okvira može sve ljude – pa samim time i žene – učiniti zaista ravnopravnima u realizaciji svojih ličnosti. Dojam je da bi se u robovlasničkom okviru one zalagale da ravnopravno robuju sa svojim muževima i sinovima, ne dirajući u sam sustav. Stoga tek cjelokupni uvid u strukturu, ograničenja i pokretačke snage društva može inicirati promjenu koja će stvarnu slobodu (ekonomsku, socijalnu, političku, umjetničku, ličnu...) donijeti svim članovima društva, nezavisno od njihova spola. Ovako, liberalne feministkinje samo traže ograničenu slobodu, ne usuđujući se dirati – straha radi ili stoga što naprosto ne vide – u prave okove koji ih sputavaju.

Naravno, najefikasniji lijek je promjena okvira, ali ona dolazi u obzir tek kad većina shvati da su bolesnici u jednom bolesnom društvu, kome je – individualnog i kolektivnog zdravlja radi - nužno ne samo provjetravane već temeljita rekonstrukcija. Promjena koja će počivati na temeljima ljudskosti u čijoj će službi biti svi, pa i ekonomski odnosi, čemu naučavaju sve velike filozofije i religije čiji nauk prihvaćamo tek na formalnoj razini. Bilo kako bilo, mnogo smo se manje negoli mislimo udaljili od primitivnog hominida, kojemu je prvenstveni životni cilj bio prije svojih takmaca napuniti želudac, a potom objahati partnera u cilju stvaranja potomstva koje će raditi savršeno istu stvar. Uzevši u obzir navedeno, a prvenstveno poticaj upravljača sustava da se bavimo nevinijim vlastitim problemima negoli suštinskim koji dovode u opasnost njihov položaj, shvatljivije su (ali ne i opravdane) moralne mimikrije i jednih i drugih. Prvih da se izbore za što stabilniji društveni status, a drugih da očuvaju svoje vodeće društvene pozicije. Tek oni koji shvaćaju da čovjek nije samo oruđe koje govori, upotrebno biće na raspolaganju moćnicima, već subjekt koji nadaleko nadilazi tako pojednostavljene pristupe sebi - da je u svojoj osnovi božanski entitet prema kojemu onda tako i moramo postupati - pozivat će se na moral i etiku tamo gdje drugi vide samo uspjeh, vlastitu promociju i zaradu na račun svojih bližnjih. Njih će zasmetati i plagijatori, i cenzori, i dvoličnjaci, i licemjeri, i pseudomoralisti, i korupcionaši, i lažljivci, i prijetvornici, i ograničeni umovi,..., te će nastaviti svoju donkihotsku

borbu u njihovu prokazivanju, s nadom da će kad-tad ipak uspjeti pobijediti vjetrenjače.

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>

NE KOPIRATI